

Spoštovani občani Sodražice, gospoda župan in podžupan, predstavnika policijske postaje Ribnica, gasilci, veterani vojne za Slovenijo, cenjeni vsi prisotni.

Izrekam iskreno zahvalo za povabilo in priložnost, da vam lahko danes spregovorim. »Na svetu ne obstaja armada niti orožje, ki bi dobilo vojno proti volji ljudi.« Ta izrek ima močno sporočilo in lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da so se njegovega sporočila v tistih usodnih časih našega naroda zavedali tudi tisti, ki so želeli našo osamosvojitve s silo preprečiti. Vsaka vojna, kot nadaljevanje politike z drugimi sredstvi, prinaša razdejanje, kri, solze in trpljenje. Na srečo je pri nas na obeh straneh prevladal razum, da v Osamosvojitveni vojni leta 1991 ni prišlo do spopadov večjih razsežnosti in posledic kakršnim smo bili priča kasneje na področju nekdanje skupne države.

Dovolite mi, da osvetlim dogodke tistega časa. Jugoslavija je doživljala politične in gospodarske pretrse, ki so vodili v vse večje notranje napetosti. V Sloveniji se je krepila želja po večji avtonomiji in demokraciji. Aprila 1990 so bile pri nas izvedene prve demokratične volitve po več kot petih desetletjih enopartijske in nedemokratične komunistične oblasti. Zmaga koalicije DEMOS je nakazovala veliko podporo neodvisnosti. Na plebiscitu 23. decembra 1990 se je kar 94,8 odstotka volilnih upravičencev opredelilo za samostojno Slovenijo. Parlament je 25. junija 1991 s sprejetjem Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter Deklaracije o neodvisnosti uradno razglasil neodvisnost Republike Slovenije, kar je pomenilo odcepitev od Jugoslavije. Jugoslovanska ljudska armada je že naslednji dan začela vojaške operacije proti Sloveniji. Kaj pa je bilo temu povod?

Sredi maja 1990 je komandant RŠTO, Slovenec, lojalen jugoslovanskim oblastem, izdal ukaz o predaji orožja teritorialne obrambe, ki je bilo sicer last občin, v skladišča JLA. Nekaj štabov je orožje predalo, večina ga je imela že prej skladiščenega v vojašnicah, tudi Ribnica, 16 štabov TO in 27. zaščitna brigada iz Kočevske Reke pa so se predaji orožja uprli, kar je dan pozneje sekretar za ljudsko obrambo z aktom tudi formaliziral. Konec avgusta se je ustanovila Manevrska struktura narodne zaščite, ki je z vzpostavljen mrežo pokrajinskih in občinskih odborov, tudi v Ribnici, v strogi tajnosti pristopila k razdeljevanju orožja po terenu. Del tega orožja je bil hranjen v Ribnici in tudi v Sodražici v obratu podjetja Inles. Slednje je bilo, zaradi bojazni kompromitiranja, kasneje premeščeno v Loški Potok. 4. oktobra je bil imenovan načelnik novega slovenskega RŠTO. 17. 12. 1990 se je v Kočevski Reki prvič postrojila slovenska oborožena formacija TO, kasneje poznana kot 1. specialna brigada MORiS. 15. 5. 1991 pa se je začelo usposabljanje vojakov nabornikov na služenju vojaškega roka v UC Ig in Pekre. S tem je Slovenija dala vedeti, da je odločna na poti k samostojnosti.

Prvega maja 1991 sta se štaba TO Kočevje in Ribnica združila. Novonastali 27. Območni štab TO, s sedežem v Ribnici, je izvajal naloge zaščite južne meje, blokado vojašnice v Ribnici, nadzor skladišč Ugar in Ortnek, varovanje in priprave za blokado glavnih prometnic, varovanje občinskih stavb in pošt, vzpostavitev in varovanje zbirnega centra za prebežnike v Glažuti, varovanje nekaterih delovnih organizacij in pomembnih elektroenergetskih objektov ter kontrolo desantnih rajonov. Na področju občine Sodražica so bile enote razporejene v Zamostcu, v Podklancu in na Gori. Na Novo Štifo pa je bil razporejen Izvidniški vod zaščitne brigade iz Kočevske Reke. Oddelek za ljudsko obrambo Ribnica je med drugim vzpostavil mrežo vizualnih opazovalnic s ciljem nadzora premikov JLA.

Spomnim se, da smo 26.6.1991 na televiziji spremljali slovesnost na Trgu republike ob razglasitvi samostojnosti. Občutki so bili mešani, nekaj med navdušenjem, ponosom in nelagodjem, zaradi zavedanja, da nas iz neposredne bližine, iz vojašnice Ribnica, ogrožajo vojaki JLA s havbicami. Ta dan sem bil dežuren in nočni mir je nekaj po eni uri ponoči prekinil vznemirjen glas iz radijske postaje: »Vasko, Vasko hitro nam pošlji intervencijsko skupino, tu se streljamo.« Šlo je za spopad pri Pogancih. Začela se je vojna. Naslednji dan je bil v štabu pravi vrvež. Prostovoljci so se množično javljali z željo sodelovati pri obrambi. Nismo imeli dovolj uniform in orožja za vse, zato smo mnoge zavrnil. Zvečer se je naš štab premaknil v Mozelj v prostore bivše osnovne šole. 28.6.1991 pa se je v Zamostec postaja Milice iz Ribnice, kot pomemben akter obrambnih sil. Ta dan sta sledila napada na skladišče goriv Ortnek in na vojašnico Ribnica. In slednji je terjal prve žrtve. Dva pripadnika TO sta bila ranjena, en vojak JNA pa je padel. Naslednji dan je sledil še en napad na Ortnek, čez teden dni pa smo zavzeli ekonomijo Rajhenav. Premirje je nastopilo 7. julija 1991. Sledil je sklep jugoslovanskega vodstva, da JNA zapusti Slovenijo v treh mesecih, kar se je v noči med 25. in 26. 10. 1991 tudi zgodilo. Izbojevali smo zmago z relativno malo žrtvami in lahko smo ponosni, da te niso bile omadeževane z vojnimi zločini. Vidno vlogo med Osamosvojitveno vojno so imele tudi lokalne delovne organizacije, obrtniki, društva, nešteti posamezniki in nenazadnje vi, prebivalci teh krajev, ki ste po svojih najboljših močeh v mozaik obrambe Slovenije prispevali svoj delež.

Žal nas trenutne razmere v svetu opominjajo, da mir in svoboda nista samoumevni vrednoti. Krepitev naših obrambnih zmogljivosti, kot pomemben faktor odvracanja, je naša zaveza za zvišanje naše nacionalne in kolektivne varnosti. Poleg oborožitve spadajo med te tudi kadrovski viri, ki so omejeni, zato je ponovna uvedba obveznega služenja vojaškega roka v Slovenski vojski realna opcija.

Usoda je pred štiriintridesetimi leti naši generaciji naklonila priložnost prispevati k največjemu dosežku v vsej zgodovini našega naroda. Ko smo s samostojno državo iz naroda postali nacija so bile udejanjene nepredstavljljive sanje naših prednikov, zato bodimo ponosni, da smo bili del tega. Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Ribnica združuje veterane in naše simpatizerje iz občin Loški Potok, Ribnica in Sodražica. Skladno z našim poslanstvom, med drugim vlagamo napore, da prenašamo na mlade vse kar krepi nacionalno zavest in domoljubje, da se bodo za blaginjo Slovenije z zanosom trudili in jo v primeru potrebe tudi srčno branili. Slovenija je naša edina domovina in nam vsem ljubljena in varen dom, zato spoštujemo drug drugega in držimo skupaj!

Ob bližajočem prazniku, Dnevu državnosti, vam želim vse dobro.

Srečno Sodražica, srečno Slovenija!

V Sodražici, 20.6.2025

Predsednik Območnega združenja

veteranov vojne za Slovenijo Ribnica